

ria en el Matarranya (Bellmunt de Mesquí, J. G. M., 1937); *safarnòria* en el CpTarr. (BDC VI, 49).

Els diccs. mallorquins només recullen *pastanaga* (DAmen., pest-DFgra), però AMAlcover dona *safanària* com a mall (BDLC XII, 80-81) i a mi mateix em digueren a Estellencs, que tant diuen *safannàris* com *pastonagues* o *pastanagues* (1964); Griera aporta *safarnèri* de Felanitx (BDC V, 12). GColon digué que els valencians han de rebutjar *pastanaga* a favor de *safanòria* però Carles Salvador hi replicà amb excel·lents raons («Valencia», *Supl*, n.º 38, 5-XI-1954). Al meu entendre no hi ha res a dir contra l'ús de l'un ni de l'altre, mentre es respectin mútuament les preferències i les distincions que hi hagi entre les varietats (jo també a Coccantina les vaig sentir totes dues, 1962); veg. PASTANAGA. No sé si la valenciania del professor de Basilea és tan pura com la del vell Carles Ros i la de CSalvador.

En l'article ZANAHORIA del DCEC vaig fer un estudi a fons del passat del mot cast. i cat., i del port. *cenoura*; cf. *chafayñoria* en basc alabès, a. 1562. En cast. hi ha bastantes varietats dialectals i antigues; en els mss. de l'Arx. de Hita (c. 1340) es troba *çahanoria* i *acinoria*, en judeoespanyol *safanoria*. En l'aspecte etimològic, el fet cert és que el mot és ja medieval en l'àrab literal.

Tanmateix *'isfannàriya* apareix en el nostre *RMa* (S. XIII) i *izfèrnia* en el granadí *PAlc*. Però avui en el N. d'Àfrica persisteixen formes més semblants a les hispàniques (i tinguem en compte que *isf* < *saf* no sorprendria en dialectes àrabs, V. casos semblants, o en sentit oposat, en ESCABETX, ESCARLATA); en parts d'Algèria *safunàriya* (Marcel), *safnàriya* (Martin, Cherbonneau), *safràniya* al Mairroc (Dombay, de qui el copia Boqtor), *sfunnària* a Malta, *sfannàriya* a Tunis, *señnàriya* en altres llocs d'Algèria.

Per la mateixa estructura és evident que aquest mot no pot ser genuí en àrab. L'origen del mot àrab és obscur, per més que de tota manera és segur que les llengües hispàniques el prengueren de l'àrab. Del mot àrab s'han proposat bastantes etimologies, però només dues d'elles mereixen estudi detingut, tot i que totes dues topen amb serioses objeccions.

Tenint en compte que en àrab la -P- va passar a -f- probablement després de la conquesta de Mauritània (en el S VII), la més convincent des del punt de vista fonètic seria l'etimologia ll. SAPONARIA, proposada per MLWagner (ZRPb. XL, 546-7), allegant que hi ajudaria la influència de *'asfar* 'groc'. Però cal reconèixer que la planta dita *saponaria* en llatí científic, l'herba sabonera (*saponaria officinalis*, Colmeiro, *Enum* I, 410), pertany a un gènere, família i àdhuc classe, molt diferents de la pastanaga, com sigui aquella una tala-miflora, de la família de les cariofil·lies, i aquesta és una calciflora, de la família de les umbel·líferes. El tipus SAPONARIA va passar verament a l'hispanoàrab però com a nom de l'herba sabonera, i en la forma *šabunajra* (Abenalbéitar) o *çabonera* (PAlc). Com que així tampoc no s'expliquen bé les formes documentades més antigament, de *RMa* i *PAlc*, i el canvi de -p-

en -f-, tot i possible, és poc corrent, sembla que la idea de Wagner ha de quedar descartada.

Schuchardt (*RIEB* VI, 283) preferia el gr. *σταφυλίνος* 'pastanaga', que realment va donar una forma àrabica *istaflin*: així satisfem al significat, però sembla haver-hi oposició rotunda de la fonètica. Podríem, sens dubte, suposar un diminutiu grec *σταφυλινάριον, per explicar la terminació del mot hispànic i àrab, possibilitat que difícilment es pot descartar del tot, puix que tals diminutius en -άριον s'han format en grec a cada moment; de tota manera no el puc documentar, encara que he consultat les principals fonts lexicogràfiques del grec tardà, mitjà i modern, en nombre d'una dotzena. Potser, doncs, valdria més suposar com a base una combinació *σταφυλίνος άγγριος* (si es vol *σταφυλίνη άγγρια*) 'pastanaga silvestre', combinació de la qual, en efecte, hi ha molts testimonis en glossaris llatino-grecs i greco-llatins (veg. *CGL* VII, 53). Com que la reducció de -AGRIA a -ARIA, per adaptació a una terminació freqüentíssima, no pot fer escrúpul, aquí hi ha una idea versemblant, i almenys es reconeixerà que és la que millor se sosté entre les idees proposades fins ara.

Queda, però, un greu entrebanc: la reducció de ST- a S- o Ç-. Sembla que es pugui atribuir al conegut fenomen de fonètica hispanoàrabica, per al qual remeto als articles del DCEC ZAGUÁN (<στοάν), ZURRIAGA (<ESTORRIACA), ZAMBO (<STRAMBUS) etc., i molts trobaran que així tot queda explicat. Però resta aquí una antinòmia massa grossa. Car aquest fenomen no es produeix ni en àrab africà ni en l'asiàtic —només en el d'Espanya—, ni en romanç, fora dels mots manllevats de l'àrab o qualsevol parlar morisc: per tant no quedaria més remei que admetre que a l'Àfrica *safunàriya* s'havia pres de l'àrab d'Espanya, i en aquest, del mossàrab romànic, malgrat que en àrab ja es documenta en el S. XIII; i encara més: que un hellenisme que no ha deixat rastre romànic (fora del territori arabitzat) és més probable que l'hagués pres l'àrab directament del grec, a Orient, i ben inversemblant un hellenisme peculiar del mossàrab, transmès per aquest a l'àrab, i no perdurant enlloc més.

Altrament en el Magreb les formes sense -f- no són solament la darrera citada, sinó encara més: d'altra part d'Algèria, *sannàriya*, ja recollida per Daumas, pertany segons Beaussier a l'Orient algerià, on designa més aviat la bufalaga («catotte sauvage») que la pastanaga conreada; Prax va recollir *sanàra bahima* (pròpiament 'sanara brutal, bestial o negra') per a una altra varietat silvestre (*daucus glaberrimus*) i Roland de Bussy *sanriya haràmiya* (pròpiament 'sanriya trapella o de mal viure') per a una espècie silvestre de comí o matafaluga, planta pertanyent a la mateixa família umbel·lífera que la pastanaga; més dades encara en Dozy (*Suppl* I, 658a, 693b; *Gloss*, 224). No apareixen aquestes formes sense -f- a Orient ni a Egipte pot semblar que rebaixin les inversemblances de les etimologies SAPONARIA i STAPHYLIN-AGRIA i facin plausible una assimilació *fn* > *nn*, sigui en andalusí o en magrebí.